

**Osnovni tečaj
o franjevačkoj
misionarskoj
karizmi**



**Dijalog s drugim
religijama:
franjevački
put**



Lekcija 15

Impresum

Nakladnik:

Svjetlo riječi, Sarajevo – Zagreb

Za nakladnika:

Zdravko Kujundžija

Prijevod s njemačkog:

Ladislav Z. Fišić

Korektura:

Dražana Radman i Jozo Jezerčić

Grafičko oblikovanje:

Branko R. Ilić

Tisak:

Grafotisak, Grude



Sarajevo – Zagreb, 2003.

Naslov izvornika:

*Grundkurs zum
franziskanisch-missionarischen Charisma*

Nakladnik izvornika:

Međunarodni ravnateljski tim CCFMC

Predsjednik: *Anton Rotzetter, OFMCap*

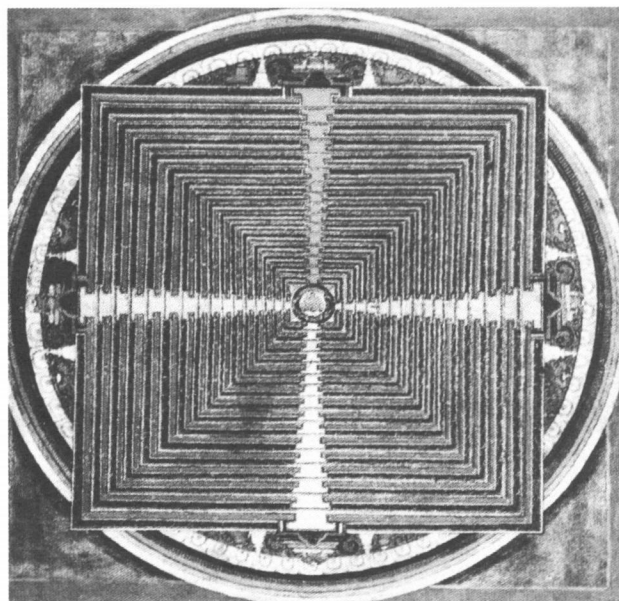
Drugo, prerađeno izdanje, usklađeno
s prijedlozima Međunarodnog
kongresa CCFMC, Asiz, 1994.

Redakcija:

*Maria Crucis Doka OSF,
Patricia Hoffmann,
Margarethe Mehren OSF,
Andreas Müller OFM,
Othmar Noggler OFMCap,
Anton Rotzetter, OFMCap*

Grafike: *Jakina U. Wesselmann*

Osnovni tečaj o franjevačkoj misionarskoj karizmi



Dijalog s drugim religijama: franjevački put



Lekcija 15

Dijalog s drugim religijama: franjevački put

Iz izvora

Zašto je Franjo Asiški poštivao spise čovječanstva

A. Uvod

B. Pregled

C. Informacija

1. Dijalog: objašnjenje pojma i temeljna pravila

- 1.1. Objašnjenje pojma
- 1.2. Pretpostavka
- 1.3. Ciljevi
- 1.4. Žurnost dijaloga
- 1.5. Objava

2. Kršćanstvo i druge religije

- 2.1. Drugi vatikanski koncil
- 2.2. Nakon Koncila

3. Teološke tendencije

- 3.1. Dijalektička teologija
- 3.2. Teologija ispunjenja
- 3.3. Teologija anonimnog kršćanstva
- 3.4. Teologija kristologije Logosa

4. Dijalog u svakidašnjem životu

- 4.1. Dijalog na socijalnom području
- 4.2. Susreti u dijalogu

5. Franjevački dijalog

- 5.1. Dijalog iz molitvene dinamike
- 5.2. Biti podložan svim stvorenjima
- 5.3. Budi što jesi
- 5.4. Usred njih
- 5.5. Poduzeti inicijativu
- 5.6. Imati povjerenja u druge
- 5.7. Djelovati životom i riječju
- 5.8. Raditi zajednički
- 5.9. Radije razumjeti nego biti shvaćen
- 5.10. Kao oruđe mira

D. Vježbe

E. Primjene

F. Literatura

Zašto je Franjo Asiški poštivao spise čovječanstva

Poznato je da Franjo u poštovanju prema svetom imenu Božjem i Isusa Krista podizao komadiće pisanih tekstova iz prašine i stavljao ih na čisto mjesto.



Foto: MZF

Kad je jednoga dana jedan brat pitao Franju zašto tako revno skuplja i spise pogana i takve u kojima nije stajalo ime Gospodinovo, odgovorio je: 'Zato što se u njima pojavljuju slova, iz koje se

može sastaviti slavno ime Gospodinovo. Pa i ono dobro, što se tamo nalazi, ne ide poganima niti bilo kojim ljudima, nego samo Bogu, kojemu pripada svako dobro' (prema LM 9,8 i 1C 82).



Uvod **A**

Uvijek je bilo različitih religija koje su - svaka na svoj vlastiti način - utjecale na život ljudi. U starijim vremenima jedva da je među ovim religijama bilo kakve konfrontacije na razini učenja. Drugačije je, dakako, bilo u Katoličkoj crkvi. Ona je samu sebe shvaćala kao jedini i pravi put do spasenja. Ovo je samoshvaćanje ovladalo njezinim držanjem i odnosima prema drugim religijama. Ona je zbog toga vjerovala da se pripadnici drugih religija mogu spasiti samo obraćenjem na kršćanstvo. Stoga je obraćenje bilo prvenstveni cilj kršćanske misije. No, s vremenom su i druge svjetske religije polagale pravo na to da su one odgovorne za sav svijet. Iz toga je nastala sve veća konfrontacija.

Svjetski parlament religija u Chicagu 1892. pokušao je skupiti zastupnike svih religija da bi se pos-

pešilo međusobno razumijevanje i da bi njegovao duh partnerstva među svjetskim religijama. Ovo je međureligijskom dijalogu dalo snažan poticaj.

Drugi vatikanski koncil je druge religije priznao kao zakonite spasenjske putove i time otvorio vrata dijalogu s vodećim svjetskim religijama. U novonastalom odnosu prema drugim religijama Crkva je sada govorila o tragovima djelovanja Duha Svetoga i u drugim religijama. U Božjem se utjelovljenju principijelno otkrilo kako se Bog ponaša prema čovječanstvu i iz toga su izvučeni zaključci o odnosu među religijama.

Za franjevačke ljude ostaje Franjo uvjerljivi uzor. Njegov susret sa sultanom je i danas važeći model dijaloga punog poštovanja između vjernika različitoga podrijetla.



Franjo razgovara sa sultanom Damiette Egiptat. Miniijatura iz Kodeksa Legende Maior, 15. st. Franjevački muzej, Rim

Dijalog kao princip

Vremenu svetoga Franje nije bilo poznato "dijaloško razmišljanje i ponašanje". Stoga ima smisla najprije objasniti dijaloško razmišljanje.

Drugi će odsjek predstaviti dijalog kako se on teološki i praktički vodi između kršćanstva i drugih religija. Jasno je da se pritom najprije mora kon-

zultirati Drugi vatikanski koncil zbog promjene koju on inicira. Nakon toga će biti predstavljene neke teološke tendencije kako bismo pogledali dijalog u svakidašnjici.

U zadnjem odsjeku slijedi deset franjevačkih zapovijedi o dijalogu.

Informacija **C**

1. Dijalog: Objašnjenje pojma i temeljna pravila

1.1. Objasnjavanje pojma

Dijalog je uzajamna, kontinuirana komunikacija na razini odnosa, ideja, djelovanja, iskustva i šutljivoga slušanja glasa Božjega u nama. Ključni su pojmovi značajni i potrebno im je pojašnjenje.

- **Uzajamni:** dijalog je govor između dviju ili više osoba ili stranaka, koje se međusobno poštuju i priznaju.
- **Kontinuirani:** dijalog želi uspostaviti proces rasta, tj. treba postići viši i zreliji stupanj.
- **Komunikacija:** dijalog je dijeljenje i sudjelovanje, davanje i primanje.
- **Razina odnosa:** dijalog znači međusobnu upućenost i odnos.

- **Razina ideja:** dijalog je dijeljenje znanja, životnih stavova i shvaćanja svijeta.
- **Razina djelovanja:** dijalog je akcija, suradnja.
- **Razina iskustva:** dijalog je izmjena iskustava u različitim gospodarskim, političkim, etničkim, geografskim, socijalnim, kulturnim i religioznim područjima.
- **Razina šutljivoga slušanja:** dijalog je proces, koji se uspostavlja samo u otvorenosti međusobnom slušanju. Šutnja je pretpostavka da primijetimo djelovanje Svetoga Duha u nama. Tek to omogućuje da jedni druge razumijemo i da priznajemo ljubav drugoga, čak i bez riječi.

Dijalog je hodočašće u velikoj poniznosti s ciljem postizanja međuljudskog razumijevanja. Bez poniznosti i ljubavi nema dijaloga.

Moramo prihvatiti da postoje mnoge religije i da sve imaju svoj vlastiti svjetonazor. Sve religije iz svoga samoshvaćanja mogu pridonijeti boljem međusobnom shvaćanju religija.



Navodim najvažnije religijske skupine:

1. Židovstvo, kršćanstvo i islam
2. Konfucianizam, budizam, taoizam, šintoizam
3. hinduizam, janizam, sikizam i zoroastrizam
4. Iskonske religije Afrike i Amerike
5. Novi kultovi i religije.



Iz: Atlas svjetskih religija

1.2. Pretpostavke

Pravi dijalog pretpostavlja da svaki od partnera u dijalogu priznaje drugoga i da poštuje mišljenje drugih onakvo kakvo jest. Isto tako dijalog pretpostavlja da se vide zadaće i nakane od zajedničkoga interesa, da se iskoriste mogućnosti uzajamne izmjene i da se traže putovi susreta.

1.3. Ciljevi

Cilj dijaloga je poboljšanje uzajamnoga razumijevanja i međuljudskih odnosa.

Dijalog može imati mnogo ciljeva, npr. uzajamno razumijevanje, uzajamno učenje, uzajamni rad itd.

Cilj dijaloga je star koliko i dijalog sam. To se najbolje može vidjeti kod Sokrata. Da bi se borio

1.4. Žurnost dijaloga

Mnogi čimbenici čine dijalog prijeko potrebnim. Potreba dijaloga proizlazi već iz unutarnjega bića *ljudske osobe*. Koliko god se ljudsko dostojanstvo u mnogim zemljama gazilo nogama, toliko je porasla i svijest da je ovo nepravedno. Iz toga proizlazi i zahtjev respektiranja ljudske slobode. Čovjek želi i pritom očekuje da se religija izražava na ljudski način i da se smisleno predstavi. Ona se nikako ne smije nikome nasilu

Dijalog, koji je dostojan svoga imena, može nastati samo ako se odvija na zajedničkoj razini, na kojoj nema ni prednosti ni podlaganja. Tu se ne smije unaprijed zahtijevati posjedovanje većega udjela u *istini*. dijalog koji ima smisla živi bitno od jednakopravnosti, od tolerancije pune poštovanja tuđih uvjerenja, stavova i druge životne prakse i od potpune spremnosti kako davanja tako i primanja.

protiv štetnih utjecaja sofista (filozofska škola koja prividnom logikom mnoge ljude zavede), počeo ih je Sokrat pitanjima zaplitati u razgovor. Time je htio postići da oni sami od sebe nađu istinu. Njemu je bilo stalo samo do toga da se istina dovede na vidjelo, a ne do toga da se ima bolji argument od drugih ili da bi se druge obratilo na vlastito uvjerenje. Njegov se trud oko dijaloga može shvatiti kao ponizno traganje za istinom. Ni danas ne bi dijalog trebao imati drugi cilj do poniznog traganja za istinom.

nametati. Samo dijaloški stav može ispuniti ove želje i očekivanja.

Dijalog je potreban i na temelju *povijesnosti* čovjeka. Kao nikada ranije, čovjek je postao svjestan svoga vremenom uvjetovanoga, kontinuiranoga rasta u svim područjima. Ni religija ne bi trebala biti iznimka. Moglo bi se dapače reći da religije postaju svjesne svoga povijesno uvjetovanoga razvoja. One se više ne drže čvrsto preživjelih vjerskih fraza, kao npr. da posjeduju svu istinu, da predstavljaju jedini spasenjski put itd.



Foto: Missio

Ako puna istina nije jednom dana povijesna veličina, tada se svi moraju dati na put poniznoga traženja istine. A ovaj put je dijalog.

Potreba dijaloga proizlazi iz onoga što bi se moglo nazvati *globaliziranjem*. Naša je zemlja postala *veliko selo*, poglavito zbog lakoće kojom se može putovati i uzajamno se komunikacijskim sredstvima sporazumijevati na velike udaljenosti. Po prvi put u povijesti čovječanstva imamo jednu jedinstvenu povijest svijeta budući da svi zajedno tvorimo jednu veliku cjelinu.

To je na drugoj strani stvorilo nove probleme. Svuda se i neprestance susreću ljudi koji pripadaju drugim kulturama, religijama i svjetonazorima. Ovo je egzistencijalno i intelektualno približavanje dovelo do toga da se izgubilo mnogo od vlastite tradicije. Unatoč tomu svi su pozvani na stvaranje razumijevanja između osoba, nacija i kultura, koje svakako uzima u obzir dostojanstvo osobe i njezinu slobodu. Ako postoji sredstvo kojim se ova zadaća može ispuniti, onda je to dijalog.

S globaliziranjem zajedno ide i *pluralizam*. Tek danas možemo upoznati pravu bit pluralizma. Iz toga opet proizlazi potreba za dijalogom: pluralizam, koji je uvijek postojao kao činjenica, danas je postao jasnom i razumljivom vrednotom. Do prije malo vremena nismo nikako bili zainteresirani za dopuštanje pluralizma. To se

opravdavalo time što se vrlo pojednostavljeno izlagao princip nesuprotstavljanja. To znači: ako postoje različite pozicije (svjetonazori, religije itd.), one se moraju vrednovati kao međusobno suprotstavljene alternative. Tada je bilo normalno da se čovjek odluči za neku poziciju jer sve ne mogu biti jednako ispravne budući da imaju suprotstavljene koncepte.

Danas se takvo *ili-ili* mišljenje na području filozofije i teologije smatra pogrešnim. Ne samo da religije nisu međusobno potpuno suprotstavljene alternative zato što proistječu iz različitih polaznih točaka, nego se, također, ne mogu međusobno uspoređivati budući da njihovi stavovi često nisu usidreni na istoj razini. Pluralizam se, dakle, pojavljuje kao izraz jedne beskrajno mnogostruke stvarnosti, koju svi skupa moramo potvrditi. Danas se više ne radi o tome da se ograničavamo i poričemo nego da se upoznajemo i cijeni-mo. Dijalog je tako prijeko potrebno sredstvo za uspostavu mira i sklada unutar pluralnoga svijeta.

Na temelju ovih čimbenika promijenilo se *shvaćanje istine*. Istina bi po sebi mogla biti monolitna kao jedna jedina stijena. Ali, spoznaja i razumijevanje istine nikada nisu savršeni ni potpuni. Indijska tradicija nudi razumijevanje istine koja se približava situaciji u našem današnjem pluralnom svijetu. Da bismo potaknuli diskusiju, željeli bismo ovdje predstaviti ovo indijsko shvaćanje istine.



Istina je za Indijce središnja točka kojoj se pokušavaju približiti različite religije i filozofije. Ona nije nešto što bi se u jednom određenom vremenu moglo potpuno posjedovati. Dok god je čovjek ono što jest, konačna i ograničena kreatura naime, njegovo se nastojanje oko istine može usporediti s putovanjem prema središnjoj točki, gdje se svi radijusi sijeku i susreću. Dok se punina istine sigurno može naći u središnjoj točki, različite su filozofije i religije tek na putu prema ovom središtu. Možda jedna ima duži put prema središtu nego druga. Stoga bi pravilnije bilo reći: iako sve imaju udio u istini, ipak nisu potpuno istinite. Iako sve imaju nedostatke, ipak nisu potpuno manjkave. Religijska bi istina, prema tome, bila bitno dijalektične naravi: što je god u religiji bilo rečeno, ostaje ipak još više toga da se kaže; i što se god tvrdilo, mora se novom tvrdnjom korigirati. Svatko ima mogućnost razvitka i napredovanja prema sve više istine. Put onamo je očigledno dijalog.

Ovdje treba spomenuti još i **informacijsku puninu**, koja u našem vremenu preko elektronskih medija i umrežavanja ide u beskraj. Sve više bivamo umreženi. To ne nudi samo neslućene mogućnosti za globalnu komunikaciju, nego i za opasnu i višestruku manipulaciju. Neprekidno

1.5. Objava

Ovdje nastaje jedno važno pitanje: koliko god je točno da čovjek sam od sebe ne može obuhvatiti punu istinu, ipak on nije posve upućen na sama sebe. Što je ako se Bog objavljuje?

Nedvojbeno je da se Bog može objaviti. Ali, ovo daje povod za nova pitanja: Što znači objava? Misle li se pod tim samo shvatljive istine ili i primjećivanje Božje prisutnosti u nama samima? Tko posjeduje pravu Božju objavu ako više religija za sebe zahtijeva da budu objavljenke religije? Kako ćemo se uvjeriti da je primatelj jedne posebne tradicije ovu zaista razumio i da ju je

reklamiranje postaje modernim zavodnikom. Bude se potrebe, obećava se svijetla sreća. U beskrajnoj reklamnoj utakmici ima mjesta za sve, pa i za ideološku i političku promidžbu, kao i za religiozno indoktriniranje¹. Nepregledna punina



Simboli svjetskih religija

informacija bez etičkih normi preplavljuje ljude i utječe na njihove vrijednosne predodžbe, držanja i uvjerenja. U prvom planu je korist, a ne istina. Stoga se ova preobilna ponuda informacija mora u kritičkom dijalogu s medijima pročišćavati, analizirati i reflektirati.

bez iskrivljivanja dalje predao? Mora li Božja objava prisilno biti nesavršena zato što je nesavršen čovjek koji ju prima i dalje daje?

Ova i druga pitanja postaju još važnija ako smo svjesni toga da smo sami povijesno uvjetovana bića i da sve religije i predaje trebaju ukazati na svoj udio u zabludama i pogreškama. Znanstvena promatranja, kao npr. promatranja psihologije upozorila su nas na činjenicu da svaka skupina shvaća i razumije svijet - ali i objavu - u pojmovima koje vlastita kultura i situacija pročišćava i oblikuje. Nameće se zaključak: ako i postoji objava (u ovo uopće ne sumnjamo), mora se, da bi ju se priznalo, ostati u dijalogu sa svim kulturama, predajama i religijama.

¹ Utjecanje na mišljenje i djelovanje uz znatno isključivanje slobode pojedinca.

2. Kršćanstvo i druge religije

Crkva nije uvijek bila Crkva dijaloga. Štoviše, moramo žaliti zbog velike povijesne crkvene nesposobnosti za dijalog. Ona je na temelju pogreš-

Kako danas stoji s tim? Kakvo misionarsko shvaćanje imamo danas? Kako druge religije shvaćaju svoju misiju? Da bismo ova pitanja pojasnili, potreban nam je dijalog s njima. Moramo doći do uzajamnoga razumijevanja. Inače, ne smijemo se čuditi ako druge religije zabrane pristup nama



Znak povezanosti: vođe i predstavnici velikih svjetskih religija, Crkve i prirodnih religija susreću se od 1986. svake godine u Asizu na molitvi za mir u svijetu. Iz: Kontinente, 1/95.

nih teoloških načela drugim religijama poricala njihov stav da su i one spasenjski putovi. I često se s prezirom prelazilo preko religioznih tradicija ljudi kojima se dolazilo. Prisiljavalo ih se na krštenje i nametao im se jednostrani zapadni oblik kršćanstva.

kršćanima na njihovo područje. Koji su različiti teološki smjerovi koji objašnjavaju samoshvaćanje Crkve i njezino razumijevanje drugih religija?

2.1. Drugi vatikanski koncil

Drugi vatikanski koncil (1965) označava epohalni obrat u susretu Crkve s kulturama i religijama; stoga je potrebno najprije upoznati učenje Koncila. *Što se tiče nekršćanskih religija, onda je to, koliko ja znam, prvi put u povijesti Crkve da jedan koncil na tako svečan način utvrđuje principe* (Kardinal Bea).

Ovo je prvi put u povijesti da Crkva polaže račun o svojoj dužnosti prihvaćanja dijaloga s pripadnicima drugih svjetskih religija.

Evo nekoliko točaka učenja Drugog vatikanskog koncila gledom na druge religije:

- Koncil potvrđuje mogućnost i univerzalnost spasenja (LG 16). Bog *hoće da se svi ljudi spase* (1 Tim 2, 4).

- Ipak, nitko se ne spašava bez Krista. Svaki spas dolazi od njega (usp. Dj 4, 12), koji je savršeni objavitelj Oca i jedini posrednik između Boga i ljudi (usp. 1 Tim 2, 5). U njemu je i po njemu sve stvoreno (usp. Kor 8,6; Kol. 1,16) i njegovo svjetlo obasjava svakoga čovjeka koji dolazi na svijet (usp. Iv 1,9).
- Koncil priznaje da druge religije posjeduju mnoge pozitivne vrijednosti kao što su istina, dobrota, milost i svetost (NA 2).
- Nastavljajući učenje Otaca, Koncil na ove pozitivne vrijednosti gleda kao jednu vrstu skrivene Prisutnosti Božje, kao *sjeme Riječi* (AG 11) i plodove Duha. Ove vrijednosti su u određenom smislu priprava za Evanđelje (LG 16, AG 3), put koji vodi Kristu u kojemu je sve ujedinjeno. Svoje dovršenje druge religije postižu u kršćanstvu.



- Naglašava se, između ostaloga, da je Crkva *univerzalni spasenjski put* (Unitatis redintegratio) i «univerzalni sakrament spasenja» (LG 48).

2.2. Poslije Koncila

Može se postaviti pitanje zaostaju li tvrdnje Koncila za stavom sv. Franje. Za kršćane, koji se susreću s pripadnicima drugih religija, one vjerojatno govore malo, a posve sigurno premalo za pripadnike drugih religija.

U praksi će se stoga bezuvjetno morati učiniti novi koraci i nova razmišljanja i postaviti hrabre

Prema učenju Koncila, mogu se, u Božjem spasenjskom planu, druge religije smatrati putovima prema spasenju (LG 16). Ali u usporedbi s kršćanstvom, savršenim i univerzalnim sredstvom spasenja, one su samo izvanredna i nesavršena sredstva.

hipoteze da bi se približilo istini. U svakom slučaju, može se utvrditi da Koncil prestaje shvaćati Crkvu kao jedini spasenjski put².

Crkva izlazi iz svoga zatvorenog kruga, manje je koncentrirana na sebe i okreće se drugima. Službeno shvaćanje Crkve pomaklo nas je dobar korak naprijed. Međutim, na teološkoj i praktičnoj razini moraju se učiniti daljnji koraci.



Visoko u Andama, na granici Čilea i Argentine, na teritoriju Mapuče-Indijanaca: biskup zajedno s Mačijem, tradicionalnim duhovnikom Mapuča, koji, praćen ritmom svetog bubnja, pjeva blagoslov. Foto: Karl Kleiner

² Shvaćanje Crkve

3. Teološke tendencije

Najnovije teološke tendencije ostavljaju po strani poziciju Crkve u prošlosti i koncentriraju se prije

3.1 Dijalektička teologija

Prema ovoj teologiji protestantskog podrijetla stoji kršćanska Objava i religije u nepremostivoj surotnosti. Objava dolazi *odozgor*, od Boga, religije dolaze *odozdo*, one su nastojanja ljudi da se domognu Boga. Kršćanstvo je, dakle, apsolutno

3.2. Teologija ispunjenja

U usporedbi s dijalektičkom teologijom, teologija ispunjenja ima mnogo nijansiraniiji i tolerantniji stav prema drugim religijama. Prema ovoj teoriji, kršćanstvo je ispunjenje drugih religija. Ono odgovara na čežnju religioznog čovjeka, koja – na temelju Božjega spasenjskog plana – dolazi do izražaja u različitim svjetskim religijama.

Za teoriju ispunjenja druge religije već sadrže ono što traže. U Božjem spasenjskom planu njima pripada jedna uloga i jedna određena vrijednost upravo zato što su na putu ispunjenja. I svaki se iskreno religiozni čovjek spašava po Kristu koji u temelj srđaca stavlja *sjeme svoje riječi*.

To ne znači da bi religije imale spasenjsku vrijednost na isti način kao i kršćanstvo. Druge religije

3.3. Teologija anonimnog kršćanstva

Teologija ispunjenja je pripravila put za izradu *teologije nazočnosti Kristove u religijama svijeta*, prozvana i *teologijom anonimnog kršćanstva*.

Ova se teologija razvijala najprije u Indiji u kontekstu dijaloga između religija. Njezin je zastupnik Raimondo Panikkar. Jedna od njegovih knjiga nosi znakovit naslov: *Skriveni Krist hinduizma*. Panikkareva mišljenja dijele mnogi teolozi, kao Karl Rahner i Robert Schlette.

svega na Krista: na odnos pun napetosti između univerzalnosti spasenja i Kristove jedincatosti.

jedincato. Ono dijalektički stoji nasuprot drugim religijama i označava radikalni lom sa svim ljudskim i religioznim tradicijama. Stoga je nemoguće istinski dijalog s drugim religijama. Ovu su teologiju, nazvanu dijalektičkom, najsnažnije zastupali Karl Barth i Hendrik Krämer. Ona je izrasla iz europskog tla i nisu joj prethodila bilo kakva konkretna iskustva s drugim religijama.

imaju u božanskom planu samo pripremnu funkciju. One predstavljaju *pripravu za Evanđelje*. Određene su za to da iščeznu nakon nastupa kršćanstva koje je njihov nastavak i ispunjenje.

Teologija ispunjenja je dvadesetih i tridesetih godina 20. stoljeća u Indiji bila vrlo uspješna. Njezini su je zastupnici razvijali imajući na umu hinduističko-kršćanski dijalog. Najpoznatiji među njima su John Farquhar i Pierre Johanss. Teorija ispunjenja imala je veliku potporu od zapadnih teologa kao što su npr. Henry de Lubac i Hans Urs von Balthasar. Nju je, ne spominjuće je, priznao Drugi vatikanski koncil u različitim dokumentima, nastavljajući teologiju Otaca o *sjemenu riječi*, koja kršćanstvo smatra krunom i ispunjenjem svih svjetskih religija.

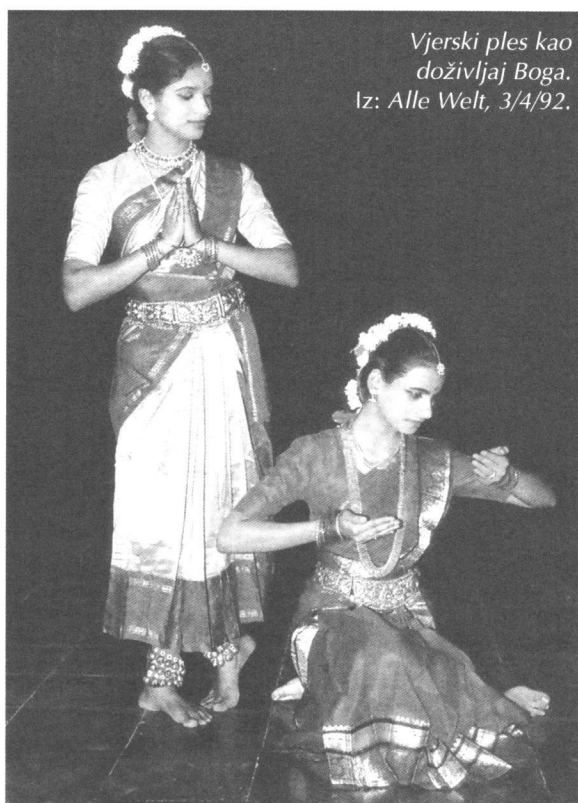
Temeljna teza ovoga novog pokušaja je sljedeća: Spasenjska milost Kristova ne doseže samo svakog pojedinoga čovjeka koji traži Boga. I religijama kao takvim, u njihovoj svojstvenosti kao institucija i povijesnih pojava, mora biti obećana vrijednost spasenja. Dakle, nije dovoljno drugim religijama priznati samo ulogu *pripreme za Evanđelje* (teologija ispunjenja), nego se mora priznati da ove religije danas, kao i u prošlosti, imaju pravu spasenjsku funkciju.

Spasenje za sve dolazi od Krista, ali – tako preciziraju teolozi ovoga novog pokušaja – svi su



spašeni preko religija kojima pripadaju. Krist je još i danas na skriven način djelotvoran u religijama svijeta. Dobar budist kao i dobar hindus su *anonimni kršćani* i njihova se religija može označiti kao *anonimno kršćanstvo* (Rahner). Ona je za one koji je ispovijedaju sredstvo spasenja.

Prema ovoj teologiji ne smije se individua dijeliti od religije kojoj pripada. Spasenjska milost, naime, ne doseže osobu u njezinoj osamljenosti, bez odnosa s drugima, nego na normalan način unutar njezine povijesne uvjetovanosti, u njezinoj cjelokupnoj socijalnoj situaciji, u njezinoj pripadnosti jednoj konkretnoj religiji i običajima i obredima. Čovjek je religiozan unutar svoje



Vjerski ples kao doživljaj Boga.
Iz: *Alle Welt*, 3/4/92.

religije. *Sjeme riječi*, o kojemu govori Koncil, nije ušlo samo u dubinu srca pojedinaca, nego i u religiozne tradicije koje oni njeguju (usp. LG 11).

Moglo bi se prigovoriti: kakvo značenje, kod takve teorije, koja ne dovodi u pitanje spas pojedinca i ne poriče spasenjsku vrijednost drugih religija, preostaje misionarskoj zadaći Crkve? Ako je za spasenje jednom budistu dovoljno da bude dobar budist i jednome hindusu da bude dobar hindus, zašto bi misionar/misionarka imao pravo dovoditi u bludnju takve ljude koji djeluju u dobroj vjeri i tako smiju djelovati?

Odgovor glasi: teologija anonimnog kršćanstva uistinu ne dovodi u pitanje prednost kršćanstva ili prednost kršćana u usporedbi s pripadnicima drugih religija. Ona isto tako ne poriče misionarsku ulogu Crkve. Nekršćani ne poznaju Krista u osobi Isusa iz Nazareta; oni ne poznaju Evanđelje, ali oni su spašeni u Kristu *sakramentu susreta Boga s ljudima*. Ili točnije rečeno: oni su spašeni u *Kristovu otajstvu*. Ovo se otajstvo nalazi u drugim religijama, iako se potpuno objavljuje samo u kršćanstvu preko Crkve. Iskustvo Kristova otajstva (koje nekršćani imaju posredstvom njihove religije) jedna je stvar a priznavanje ovoga otajstva u Isusu iz Nazareta druga: prvo iskustvo je uvjet za spasenje dok je drugo prednost kršćana. Ili, kako Schlette tvrdi: pripadnost drugim religijama da bi se čovjek spasio je češći put, dok kršćanstvo predstavlja izvanredno spasenjsko sredstvo.

Koliko god ovo moglo mnoge uzrujati, ova Schletteova tvrdnja statistički ima pravo. Zadaća se Crkve, dakle, sastoji u tome da kod pripadnika drugih religija stvori jasnu svijest onoga što oni neizrečeno (= implicite) već posjeduju, da bi im se olakšao prijelaz od implicitnog iskustva Krista do izričitog (=eksplicitnog) i potpunog priznanja otajstva Božjega utjelovljenja u Isusu.

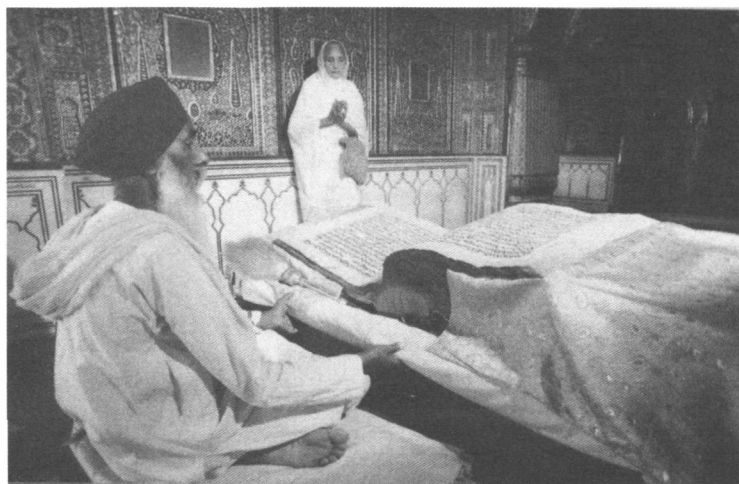
Ova teologija *prisutnosti Kristova otajstva* u religijama svijeta zaslužna je što je produbila unutarnju vezu između univerzalnosti spasenja i jedincatog karaktera Kristova otkupljenja. Ipak, ona izaziva određenu zbunjenost.

- Ona ne zadovoljava nužno postojeću vezu između kozmičkog Krista koji je *sve u svemu* (1 Kor 15, 28) i Krista povijesti u čije su ime kršćani kršteni.
- Po ovoj teoriji *obraćenje* se čini reduciranim na jednu vrstu prijelaza od anonimnosti do izričitosti, na otkrivanje onoga što se dosada nalazilo *skriveno* u drugim religijama. U ovoj perspektivi misije ne bi bile ništa drugo do posvećenje onoga što već u podsvijesti postoji.

Ako je ovo točno, u čemu se sastoji novost Božje objave u Isusu? Nije li – prema Svetom pismu – obraćenje radije preokret, promjena, posve novi život, dakle jedan istinski prekid s prošlošću?

3.4. Teologija kristologije Logosa

Ova se teologija čvrsto drži Kristove jedincatosti. No, ona vjeruje da zapadno kršćanstvo još nije posve shvatilo u čemu je ta jedincatost.



Sveta knjiga sikizma. Iz: Atlas svjetskih religija

Kristologija Logosa, kako je zastupa Indijac Anil Sequeira, ima svoj izvor u tumačenju Krista Ivanova Evandelja. Krist se ovdje označava kao *Logos* (= Riječ). Krist se opisuje mnogo univerzalnijim izrazima nego što smo mi to navikli. Ivan govori o vječnom biću koje ima intimni odnos prema Bogu, sudjeluje u činu stvaranja i tada prihvaća uvjetovanost čovjeka.

Sve što jest, postaje po njemu. Sve što postaje, ima u njemu svoj izvor.

Ne postoji ništa na svijetu što svoje bivanje i postajanje ne zahvaljuje vječnom Logosu. Sve što znamo i razumijemo bilo o Bogu, bilo o čovjeku, svijetu i životu, o brizi i sreći, milosti i otkupljenju – sva je istina dar ovoga Logosa čovječanstvu. I svaki rast i razvitak, koji danas možemo utvrditi, dar su Logosa.

U daljnjem se koraku ova teorija pita što se misli s *utjelovljenjem* Logosa. I dolazi do sljedećih izričaja:

- Riječ se podlaže ograničenjima, povijesnosti, uzročnosti svijeta... To, međutim, znači da utjelovljeni Logos

ne može biti na isti način univerzalan kao vječni Logos. U utjelovljenju Logosa ne iscrpljuje se cijelost stvarnosti i istine. Iz toga slijedi da kršćanstvo u svom povijesnom obliku ne može polagati pravo na puninu istine i objave. Kao i sve druge religije, i kršćanstvo je na putu do središta, do vječnoga Logosa.

- Utjelovljenje Logosa je model naše ljudske religioznosti. Upravo onako kako je Isus po svojoj smrti i svojim uskrsnućem postao *Krist*, tako je i cijelo čovječanstvo, kao i cijeli kozmos, određeno za *kristifikaciju*, ukristovljenje. Ovo će ukristovljenje biti pravo otkupljenje čovjeka i kozmosa. Otkupljenje nije samo otkupljenje *od nečega*, nego otkupljenje *za nešto*, ne samo otkupljenje od grijeha, nego za puninu života u Bogu. Na ovu se puninu života u Bogu misli kad kažemo Krist. Na ovu su puninu pozvani svi ljudi i sve stvoreno (usp. Rim 8,18-23). Svi moraju postati kao Krist. Stoga se može reći da Krist predstavlja bit i cilj svega što postoji. I to je Krist koji je još u postajanju, dakle još nedovršen dok god sav svijet ne dospije u Božju puninu (usp. Kol 1,15.20).

Time bi i kršćanstvo bilo na putu prema *ukristovljenju* s dodatnom odgovornošću da uči *cijeloga Krista* što bolje shvatiti i naviještati. To se postiže samo onda kada se sve religije ovoga svijeta shvate u njihovu odnosu prema Logosu. I zato je dijalog za kršćanstvo bitan i neodreciv.



Rabin sa studentima čita Toru. Iz: Atlas svjetskih religija



4. Dijalog u svakidašnjem životu

Dijalog između religija odvija se prije na razini ljudskih susreta i iskustava nego na razini pojmova koji su često mnogoznačni i nepotpuni.

4.1. Dijalog na socijalnom području

Postoji jedno zajedničko polje socijalne suradnje u području oslobođenja i integralnoga čovjekova razvitka. Dijalog između kršćana i inovjernika uključuje dijeljenje siromaštva i nesigurnosti, poticanje pravednosti i mira.

Opredjeljenje za siromašne postalo je pitanje savjesti za sve ljude dobre volje, za sve koji vjeruju u Boga, bili oni kršćani ili ne.

4.2. Susreti za dijalog

Životni dijalog uključuje i organizirane susrete gdje kršćani i inovjernici dijele svoja duhovna iskustva. Takav je npr. već 30 godina ovaj oblik u Indiji najčešće dijalog između hindusa i kršćana. Hindusi i kršćani susreću se u malim skupinama od 10 do 20 sudionika da bi izmijenili mišljenja o nekoj ranije danoj temi. Izmjenjuju svoja mišljenja i osobna iskustva tako što se između ostaloga pitaju:

Egzistencijalno se približavanje lakše prihvaća nego dijaloški dijalog, osobito ako taj dijalog stoji tek na početku.

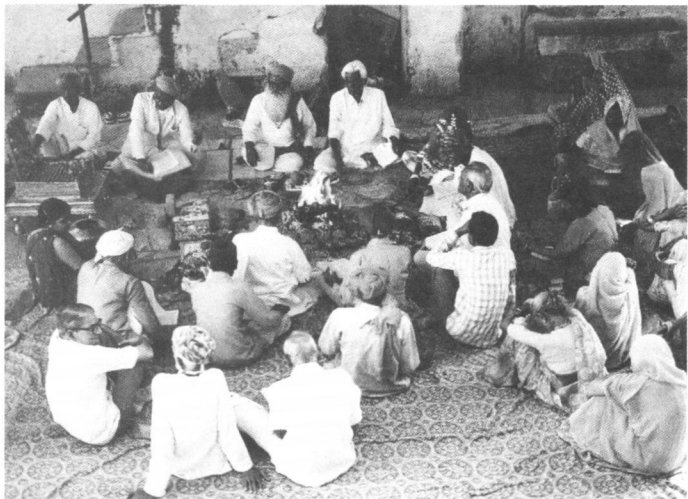
Kod ove bi suradnje mogla biti priznata i produbljena opredjeljenja za siromašne koja već postoje u vlastitoj vjeri. Drugi nas vatikanski koncil opominje da *zaboravimo prošlost, da branimo i potičemo socijalnu pravednost, moralne vrijednosti, mir i slobodu za sve ljude* (NA 3., usp. AG 11,12,15,21; GS 40; ES u AAS 56, 1964, 655).

- ● ● Na koji način ti moliš?
- ● ● Jesi li otkrio Boga? Ako jesi, možeš li nam reći kako si ga otkrio?
- ● ● Jesi li trpio u životu? Je li ti u takvim trenucima pomogla tvoja vjera?
- ● ● Kako izražavaš ljubav prema svome bližnjemu?

Ovaj oblik dijaloga nije uvijek u početku lak. Uspjeh ovisi o spretnosti partnera u razgovoru. Ipak, iskustvo potvrđuje da za uzajamno razumijevanje između pripadnika različitih religija osobna izmjena ima najveće značenje.

Ni o temama se ne raspravlja uvijek. Ljudi se susreću da bi zajednički molili, osobito uoči velikih vjerskih i nacionalnih blagdana. Pritom se otkrivaju iznenađujuća bogatstva tuđih molitvenih tradicija i njihova duhovna dubina. Zajedništvo srdaca je najdublje u dubokoj zajedničkoj molitvi, u pohvali i klanjanju Bogu. Tada se u drugome otkriva brat, sestra, sin ili kći Božja, kakvo god da je njegovo ime.

Konačno, u životu postoje i drugi oblici dijaloga koji su manje prošireni, kao što su *Satsangas* (dulji susreti hindusa i kršćana) ili *live-ins* (uzajamna molitvena i iskustvena izmjena, koja traje dva do četiri dana).



Iz: Atlas svjetskih religija

U svim ovim oblicima dijaloga kršćanin od drugih uči više ljubiti Boga i klanjati mu se cijelim svojim biće. Istodobno, on može drugima

pružiti mogućnost upoznavanja evandeoskih vrednota onako kako se one žive (v. Lekc. 16, odsjek 5).

5. Franjevački dijalog

Glavna zadaća ovoga osnovnog tečaja je poticanje dijaloga:

- u vlastitim redovima;
- u potrazi za misionarskom suradnjom s cijelom franjevačkom obitelji u svim njezinim ograncima;
- u dijalogu s cijelim svijetom izvan Reda:
 - ● ● sa sekulariziranim svijetom;
 - ● ● sa svijetom znanosti i tehnike;
 - ● ● s politikom i gospodarstvom;
 - ● ● s različitim kulturama i tradicijama;
 - ● ● s drugim religijama.

Ovaj se univerzalni franjevački dijalog ostvaruje u životu i preko riječi, a podržava ga molitva i obrazovanje.

5.1. Dijalog iz molitvene dinamike

Dijalog s pripadnicima drugih religija nije puki susret na ljudskoj ravni. On je Božji dar i zato u molitvi mora imati svoj korijen. Prije nego što je Franjo išao sultanu, molio je za snagu i pouzdanje (usp. LM 9,9).

5.2. Biti podložan svim stvorenjima

Franjevački ljudi ne trebaju se samo nalaziti na istoj ravni s drugima, nego kao *minores* stajati niže



Iz: *ite*, 83. Foto: L. Fähr

Lako je naći zajednički nazivnik. Stoga je potrebno vratiti se pojedinim izvorima franjevačkog dijaloga. Ovdje je samo potrebno po uzoru na deset zapovijedi sažeti u jedan **Dekalog franjevačkoga dijaloga**. To su opći principi koje posebno treba primijeniti na dijalog s drugim religijama.

Susret je zaista završio na iznenađujući način jer je sultan zamolio Franju: *Moli za mene da bi mi Bog objavio zakon i vjeru koji se njemu više sviđaju* (J. iz Vitrya). Mora da je Franjino srce zbog ove molbe bilo ispunjeno radošću. Ona gaje podsjetila na vlastito iskustvo Boga pri njegovu prvom obraćenju kad je i on *molio Boga da mu pokaže put i nauči ga vršiti njegovu volju* (1C 6).

od ostalih. Pri njihovim susretima s pripadnicima drugih religija braća i sestre se ne smiju *svadati niti tražiti prepirke ili sudjelovati u njima*, nego trebaju *svim ljudskim stvorenjima biti podložni za ljubav Božju* (Npr 16,6).



5.3. Budi što jesi

Dijalog je susret dviju osoba ili skupina koje se trude oko razumijevanja.

5.4. Usred njih

Ako jedan brat želi ići među Saracene i druge nevjernike... (Npr 16, Ppr 12). Franjo upotrebljava izraz *inter saracenos et alios infideles*, a ne *ad ili* " (k ili za). Braća i sestre koji ulaze u dijalog s inovjericima, moraju živjeti među njima, s njima tako što će dijeliti njihove životne uvjete.

5.5. Poduzeti inicijativu

Franjo ne čeka da sultan dođe njemu. On ide njemu da bi se s njim susreo. Ako želimo k drugima, moramo se pokrenuti.

5.6. Imati povjerenja u druge

Moramo priznati drugima da su i oni u svojoj vjeri poštenu i iskreni i da imaju duboki razlog odlučiti se za svoju vjeru. Bez povjerenja i pažnje prema ljudima i njihovim vjerskim uvjerenjima

5.7. Djelovati životom i riječju

Franjo razlikuje dva oblika dijaloga: dijalog životom i dijalog propovijedanjem (Npr 16). On ipak prvom obliku daje prednost. Ono što se sultana

U susretu nisu bitni samo mjesto susreta, funkcija koja se obnaša, nego prije svega, ono što čovjek jest i kako se daje. Od braće koja stupaju u dijalog s drugim religijama Franjo je zahtijevao da budu časna i iskrena da se *priznaju kršćanima* (Npr 16).

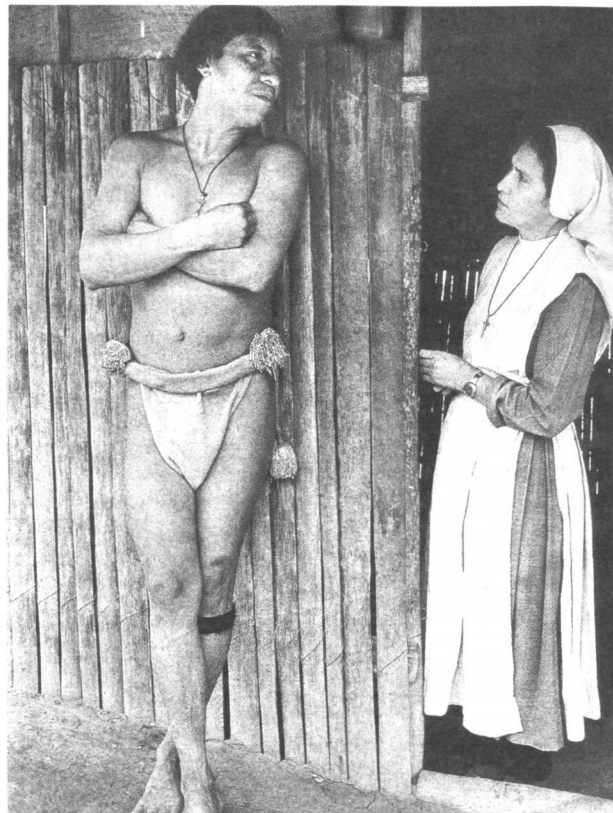


Foto: Escher-present

Mi moramo kao prvi, opominje nas papa Pavao VI, moliti ljude za razgovor a ne očekivati da oni nas potaknu na razgovor (ES u AAS 1964, 642).

nema dijaloga. O misiji braće među Saracenicima primjećuje Jakov de Vitry da su muslimani rado slušali kad su ovi propovijedali o svojoj vjeri u Isusa Krista, *ali čim su braća govorila o Muhamedu i osudila ga kao lažljivca i varalicu, ovi su ih obasuli udarcima i otjerali iz grada* (Hist occ pogl. 32).

najviše dojmilo nije bila uvjerljiva rječitost sv. Franje, nego njegov način življenja. *On je bio ganut njegovim siromaštvom i njegovom oslobođenošću od zemaljskih stvari* (usp. Cv 24; LM 9,8; 1C 57, Lkc. 13).

5.8. Raditi zajednički

Po primjeru Evandjelja, Franjo je slao po dvojicu braće u različite krajeve da bi ljudima naviještali

5.9. Radije razumjeti nego biti shvaćen

O skromnosti i spremnosti na slušanje Franjo je mnogo naučio od sultana. Bio je dirnut sulta-

5.10. Kao oruđe mira

Nakon što je Franjo kršćanskim križarima uzaludno propovijedao mir, otišao je sultanu ne da

mir (usp. 1C 29), a sam je uzeo brata Iluminata da ga prati do sultana (usp. LM 9,8). Suradnja je sržno bitna za franjevačku misiju.

novim prijemom i molitvenim žarom muslimana. A sultan se, sa svoje strane, divio Franji i rado ga slušao (LM 3,9)

bi se borio, nego kao oruđe mira i iskusio je da je i sultan njega u istom raspoloženju susreo.

Crkveni i franjevački izvori

Biblija:	Iv 1,9; Dj 4,12; Rim 8,18-23; 1 Kor 8,6; 15,28; Kol 1,15.20, 16; 1 Tim 2,4s.
Crkveni dokumenti:	AG 3; 11; 12; LG 11; 16; 48; NA 2; 3; GS 40; RM
Izvorni spisi:	MK; Npr 16; Ppr 12; 1C 6; 29; 82; TD 10; LM 9,8s; Lm 3,9; CV 24; Hist occ, pogl. 32.
Međufanjevački dokumenti:	
OFM – OFMConv	
OSC (klarise)	
OSF (TOR)	
Franjevačka zajednica: FZ	
Nadopune	

Uputa: Neka sudionici tečaja nadopune navode iz izvora



1. vježba:

Pitanja:

1. Ima li u Tvojim zemljama ljudi drugih religija?
2. Koliko ih je?
3. Koje izražajne oblike njihove vjere poznaješ (svetkovine, obrede itd.)
4. Koje izravne kontakte imaš s takvim inovjernicima?

2. vježba:

Usporedi *Dekalog franjevačkoga dijaloga* koji se u Lekciji navodi pod točkom 5.1 do 5.10. sa sljedećih *Deset zapovijedi dijaloga* L. Swidlera:

1. Primarni cilj dijaloga je učiti, to znači mijenjati se u zapažanju i razumijevanju stvarnosti i dosljedno tome djelovati.
2. Međureligijski i međuideologijski dijalog mora se poduzeti kao dvostrani projekt – unutar svake religijske ili ideologijske zajednice i između religijskih i ideologijskih zajednica.
3. Svaki sudionik mora započeti dijalog u punom poštenju i iskrenosti. I obratno: svaki sudionik mora isto poštenje i iskrenost pretpostaviti kod svoga partnera u razgovoru.
4. U međureligijskom, međuideologijskom dijalogu ne bismo trebali naše ideale uspoređivati s praksom naših partnera, nego naše ideale s njihovim idealima, našu praksu s njihovom praksom.
5. Svaki sudionik mora svoju poziciju sam objasniti i jasno zaokružiti. Obrnuto, mora i

onaj izvana, koji interpretira, biti u stanju sam sebe ponovno prepoznati u interpretaciji.

6. Svaki sudionik treba započeti dijalog bez nepromjenljivih stavova što se tiče različitosti mišljenja.
7. Dijalog se može odvijati samo između jednakopravnih; *par cum pari*, kako to izražava Drugi vatikanski koncil.
8. Dijalog se može voditi samo na uzajamnom povjerenju.
9. Sudionik međureligijskog i međuideologijskog dijaloga mora imati barem malo spremnosti na samokritiku i kritiku vlastite religijske ili ideologijske tradicije.
10. Na koncu, svaki sudionik mora pokušati *iznutra* iskusiti religiju ili ideologiju drugoga.

Pitanja:

1. Koje sukladnosti i koje razlike konstatiraš?
2. Postoji li koji franjevački zahtjev koji nije izrečen u ovom Dekalogu i treba li ga proširiti?

3. vježba:

4. vježba:

Pročitaj sljedeće tekstove:

1. Iz tajništva za nekršćane:

Misli i upute o dijalogu i misiji – držanje Crkve prema pripadnicima drugih religija, 1984:

Br. 17: Među mnogobrojnim primjerima iz povijesti kršćanske misije značajne su norme koje sveti Franjo u *Nepotvrđenom pravilu* iz 1211. daje braći koja bi *potaknuta Bogom rado išla Saraceni*... Oni na dvostruk način mogu urediti svoje odnose među njima. Jedan je da ne započnu bilo kakvu svađu ili raspravu, nego da se iz ljubavi prema Bogu pokoravaju svakom stvorenju i da se priznaju kršćanima.

Drugi se način sastoji u tome da, kad shvate da se to Bogu sviđa, naviještaju riječ Božju.

Dvadeseto je stoljeće doživjelo kako je, prije svega, u islamskom svijetu započelo i iskazalo se iskustvo Charlesa de Foucaulda, koji je misiju prakticirao u držanju poniznosti i šutnje u zajedništvu s Bogom, u zajedništvu sa siromašnima i univerzalnom bratstvu.

2. Iz *Redemptoris missio*, enciklike Ivana Pavla II., 1990:

Br. 29: Tako nas vodi Duh koji "puše gdje hoće" (Iv 3,8) i koji je "u svijetu djelovao prije nego je Krist bio proslavljen" (Ad gentes, br. 4), koji "obu-

Zadaće:

1. Pokušaj u razgovoru ili pismeno članovima svoje zajednice vlastitim riječima posredovati misli kristologije Logosa (vidi gore pod 3.4).
2. Svojim partnerima u razgovoru daj taj tekst i upitaj ih prepoznaju li oni to što si rekao.

hvaćajući sve, ispunja svemir i poznaje svaki glas" (Mudr 1,7) da proširimo svoj pogled i uzmemo u obzir njegovo djelovanje u svako vrijeme i na svakom mjestu. To je poziv koji sam sam ponavljao (Ivan Pavao II, *Dominum et vivificantem*, br. 53) i koji me je pratio u susretima s najrazličitijim narodima.

Odnos Crkve prema drugim religijama je određen dvostrukim poštovanjem: "poštovanjem čovjeka u njegovu traženju odgovora na najdublja životna pitanja i poštovanjem prema djelovanju Duha u čovjeku" (Nagovor predstavnicima nekršćanskih religija u Madrasu 5. veljače 1986: AAS 78/1986, 767). Susret u Asizu je želio nedvosmisleno potvrditi moje uvjerenje da je "svaka autentična molitva potaknuta Duhom koji je na tajanstven način prisutan u srcu svakoga čovjeka" (Nagovor kardinalima, 22. prosinca 1986, 11: AAS 79/1987, 1989).

Pitanja:

1. Koju povezanost vidiš između dijaloga i misije?
2. Postoje li mjesta u Novom zavjetu koja opisuju takvo držanje dijaloga?
3. Kako objašnjavaš da Crkva nakon 800 godina usvaja ovo držanje sv. Franje prema drugim religijama?



Primjene E

Prva primjena

Sastanite se u jednoj skupini ili s inovjericima i uz pomoć sljedećih pitanja praktično uvježbajte dijalog iz odsjeka 4.2:

Pitanja:

1. Na koji način moliš?
2. Jesi li otkrio Boga? Ako jesi, možeš li nam reći kako si ga otkrio?
3. Jesi li trpio u životu? Je li ti u takvim trenucima patnje pomogla tvoja vjera?
4. Kako očituješ svoju ljubav prema bližnjemu?

Druga primjena

Pročitaj sljedeće tekstove:

Dijalog s azijskim kulturama i religijama

Trebaju li franjevačka braća i sestre u današnjoj Aziji više razmišljati o "dobrom" i "lošem" primjeru njihovih velikih misionarskih predšasnika. Primjer koji je o razumijevanju naroda već 1246. godine dao Ivan od Piana di Carpine (v. Lakc. 8) ostao je, nažalost, do danas gotovo nepoznat. S druge strane, zabludu kao što je ona koju je učinio Antonio Caballero (na istom mjestu) moderni franjevci još nisu posve ispravili. Naizgled smo još uvijek u povlačenju.

U našoj zadaći poslanja usred naroda mi smo još uvijek previše usmjereni na same sebe. Zapleteni smo u našem vlastitom osjećaju nadmoći, ovoj žalosnoj baštini iz prošlosti! To je kompleks ljudi koji sebi umišljaju da su jedini čuvari Radosne vijesti, kojom oni usrećuju pogane, one "jadnike" koji dosada ništa o tome nisu znali. Ponašamo se kao bogati i pametni. Ovo se držanje mora pro-

mijeniti, ali također i metoda misijskog djelovanja kako bismo konačno postali sposobni u drugim religijama i kulturama vidjeti, čuti i otkriti istinu koja je "ondje bila sakrivena od stvaranja svijeta" (Ef 3,9).

Azijske kulture i religije su vrlo bogate. Katolička Crkva još ih nije pravo upoznala i shvatila. Ako nešto treba braniti, tada su to upravo one kulturne i religiozne vrednote koje su izraz Božje prisutnosti među dvije milijarde azijske djece. I tu se ne radi samo o nekoliko liturgijskih detalja koje se pokušava što je moguće više oblikovati prema zapadnoj mjeri.

Franjevačka braća i sestre moraju biti prethodnica takva tipično franjevačkog, poštenog i bratškog dijaloga. Odrecimo se našega defanzivnog držanja da bismo u poniznosti i jednostavnosti gradili Crkvu u Aziji i za Aziju. To od nas zahtijeva ponovno obraćenje Bogu i našim sestrama i braći (Sr. Grace Chu, FMM, Hong Kong, i Amrose Nguyen Van Si, OFM, Vijetnam).

Misionarski angažman za razvitak u Šri Lanki:

Ja vjerujem da je evangeliziranje u prvoj liniji jednako vrijedno kao i pokušaj življenja vrednota Božjega kraljevstva među ljudima, tj. stvaranja bratstva i sestrinstva. Treba se boriti protiv nepravde jer nemoguće je voditi čovjeka dostojan život bez makar minimalne materijalne sigurnosti. Ali se u ovom zalaganju za pravdu nikada ne smije prepustiti mržnji. Moramo ostati bratski raspoloženi, čak i usred borbe tako što ćemo posjedovati duševna i duhovna sredstva, koja su jača od sredstava tlačenja. U ovom smislu pokušali raditi na polju kulture: narod

Treća primjena

Pročitaj sljedeći prilog iz Indije:

Kakve god razlike između svjetskih religija mogle postojati, ipak postoje i bitni i temeljni elementi koji su im zajednički. Pritom je od najvećega značenja, između ostaloga, jedna dimenzija koju

Četvrta primjena

Svjetska konferencija za pravdu, mir i očuvanje stvorenoga u Seoulu 1990. učinila je, kao treću konkretizaciju saveza između Boga i ljudi, sljedeći zavjet:

Mi želimo: produbiti naše biblijsko shvaćanje stvorenja; obnoviti stare tradicije (npr. patrističko učenje o stvaranju) i razvijati nove teološke pokušaje za shvaćanje stvaranja i mjesto čovjeka u redu stvaranja i pritom biti spremni učiti iz iskustava pranaroda i ljudi drugih religija i svjetonazora kao i baštinjeno znanje o ženama; u našim crkvenim zajednicama dati prostora duhovnosti, koja priznaje sakramentalni karakter stvorenja a u pitanje stavlja potrošačko

treba svoje budističke vrednote usvojiti i produbiti jer su one i kršćanske vrednote, kao na primjer suosjećati s drugima, poštivati ih, razumjeti. Mi vjerujemo da usred njih možemo živjeti ove vrednote: oni kao budisti a mi kao kršćani, čak ako im i ne govorimo izravno o Kristu (Sr. Marlene Perera, FMM, Šri Lanka).

Zadaća

Izjasni se o ovim priložima

svi na isti način naglašavaju: život koji se izdiže iznad materijalnoga i fizičkoga života. Držati se njega znači dostići puninu života. To je dimenzija "svetoga" i nije važno što čovjek pod tim razumije i sebi predstavlja. Ona je "dragocjeni biser" (Anil Sequeira, OFMCap, Indija).

ponašanje (Zaključni dokument i drugi tekstovi konferencije u Seoulu, Republika Koreja, 5-12. ožujka 1990, ÖRK Route de Ferney 150, CH-1211 Ženeva 2).

Pitanje i zadaća

1. Prepoznaješ li utjecaje obveza iz Seoula u razmišljanju tvoje zajednice, tvoje Crkve?
2. Formuliraj obveze na novi način prema svjetskim izmjenama i potrebama nakon konferencije u Seoulu.



Peta primjena

Na putu k zdravijem svijetu – religije za mir. Ovo je bila tema VI. Plenarne sjednice Svjetske konferencije religija za mir (WCRP) u studenome 1994. u Rimu/Riva del Garda.

Pročitaj sljedeće izvratke iz tzv. Riva-izjave, koju je konferencija izglasala:

Mi, skupljeni iz raznih religija, podložni različitim tradicijama i označeni različitim kulturama, susrećemo se ipak zbog zajedničke obveze traženja mira, zauzimanja za pravednost i obrane našega okoliša i naše budućnosti. Također imamo obvezu razvijanja zajedničkoga zdravlja.

U ovo prijelazno doba, kad se svijet od hladnoga rata kreće prema još neodređenom novom poretku, slijedimo događaje i razvitak tehnologija. Gdje se ruše ideologije a odnosi gube svoju jedincatost, umnažaju se znakovi lomljivosti. Susret krajnje različitih naroda, jezika, religija, kultura i ekonomskih sustava daje poticaje za novu svjetsku zajednicu. Ali siromaštvo, nepravednost, zabranjeni put prema resursima, tlačenje, diskriminiranje i nasilje još uvijek opterećuju milijarde ljudi. Ozdravljenje se može pokazati ondje gdje se nakon duge borbe mijenja nepravednost u pravednost, tlačenje u slobodu, diskriminiranje u jednakost i nasilje u mir...

Vizija jedne svjetske zajednice s pravima i odgovornošću dobiva svoj okvir. Sve više se priznaju ljudska prava onih najranjivijih i marginaliziranih članova našega društva – žena, djece i manjina. Ipak, diskriminiranje se nastavlja, čak i u našim religijskim zajednicama. Na mnogim se

mjestima osjeća svetost zemlje i našega jedinstva s njim i podsjeća nas na našu odgovornost da djelujemo kao domaćini ovoga lomljivo eko-sustava koji nas hrani i uzdržava. A ipak se okoliš razara u do sada neviđenoj mjeri...

... U kretanju od razdvajanja i uništavanja do društva sadržan je proces ozdravljenja. Religijske skupine nalaze inspiraciju i motivaciju za etičko i socijalno djelovanje u njihovim vlastitim religijskim tradicijama. One se pritom moraju susresti s opasnošću da postanu oruđem ekonomskih, socijalnih ili političkih programa i da tako izgube duhovno-proročku pokretačku snagu...

... I samim je religijama potrebno ozdravljenje od svakog fanatizma i isključivosti upravo u širokom kontekstu cjeline, koja nadilazi ograničeno iskustvo skupine. Takvo ozdravljenje oslobađa proročku i duhovnu dinamiku svake religije za promjenu društva.

Pitanja:

1. Koje poticaje nudi tvoja religija i kultura za rješenje svjetskih problema čovječanstva?
2. Kako druge religije mogu pridonijeti ovom procesu ozdravljenja?
3. Koje konkretne mogućnosti prepoznaješ u svom okolišu /svojoj regiji / svojoj zemlji za sudjelovanje s pripadnicima drugih religija u ovom procesu ozdravljenja?

Bea, A.,

u: Acta sinodalia Sacrosancti Concilii Oecumenici Vaticani 11, Bd. 111/8, 605s.

Barth, K.,

- Das christliche Verständnis der Offenbarung (München, 1948).
- Kurze Erklärung des Römerbriefes (München, 1967).

Bühmann, W.,

- Wenn Gott zu allen Menschen geht (Freiburg, 1981).
- Welt-Kirche. Neue Dimensionen - Modell für das Jahr 2001 (Graz, 1984).
- Die Wende zu Gottes Weite. Weltreligionen fordern uns heraus (Mainz, 1991).

Camps, A.,

- Franziskanischer Dialog mit anderen Religionen: L. Boff/W. Bühmann, Baue meine Kirche auf (Düsseldorf, 1983) 88-106.
- Geen doodlopende weg. Lokale kerken in dialoog met hun omgeving (Baarn, 1978).
- Neuer Dialog mit dem Hinduismus in Indien: Concilium 19 (1983) 63-69.

Clarke, P. B. (izd.),

Atlas der Weltreligionen (Gütersloh, 1993).

Dahamony, M. (izd.),

Evangelisation, dialogue and development. Selected papers of the International Theological Conference, Nagpur, India 1971: Documenta Missionalia 5; Gregoriana (Rim 1972).

De Lubac, H.,

Paradoxe et mystère de l'Eglise (Pariz, 1967).

Dumoulin, H.,

Begegnung mit dem Buddhismus. Eine Einführung (Freiburg, 1985).

Dupuis, I.,

The Cosmic Christ in the Early Fathers: Indian Journal of Theology (1966) 106-120.

E'Lizondo, V.,

Voraussetzungen und Kriterien für einen authentischen interkulturellen theologischen Dialog: Concilium 20 (1984) 18-25.

Falaturi, A./Strolz, W./Talmon, S. (izd.),

Zukunftshoffnung und Heilserwartung in den monotheistischen Religionen (Freiburg, 1985).

Farquhar, J. N.,

The crown of Hinduism (Oxford, 1913).

Johanns, P.,

Mehrere Artikel in der Zeitschrift "The light of the East" (Kalkutta, od 1922).

Kraemer, H.,

- The Christian message in a non-christian world (London, 1947).
- Religion and the Christian faith (London, 1956).

Küng, H./Ess, J. van/Stietencron, H. von/

Bechert, H.,

Christentum und Weltreligionen. Hinführung zum Dialog mit Islam, Hinduismus und Buddhismus (München, 1984) 406f.

Kunnumpuram, K.,

Ways of salvation. The salvific meaning of nonchristian religions according to the teachings of Vatican II (Poona, 1971).

Missionszentrale der Franziskaner (izd.),

iz niza: Berichte - Dokumente - Kommentare:

- sv. 20: Mit anderen Augen sehen (Bonn, 1983).
- sv. 21: Das Leben teilen (Bonn, 1984).

Moling, A.,

Christen und Buddhisten im Dialog. Erfahrungen und Überlegungen aus Thailand: Die katholischen Missionen 104 (1985) 117-121.

Nayak, A./Abrard, A. M.,

Le dialogue entre hindous et chrétiens en Inde: Pro mundi vita (1982) 88.

Neuner, J. (izd.),

Christian revelation and the non-christian religions (London, 1967).

Nogger, O.,

Christlicher Glaube und Christentum -ihr Verhältnis zu einer indigenen Religion: Riße, G./Sonnemans, B./Theß, B. (izd.), Wege der Theologie: an der Schwelle zum dritten Jahrtausend. Festschrift für Hans Waldenfels (Paderborn, 1996).



Panikkar, R.,

The unknown Christ of Hinduism
(London, 1965).

Pannenberg, W.,

- Grundzüge der Christologie
(Gütersloh, 1964).
- Theologie und Reich Gottes
(Gütersloh, 1971).

Papst Paul VI.,

"Ecclesiam Suam", Enzyklika:
AAS 56 (1964) 655.

Papinsko vijeće za interreligijski dijalog,

Kongregation für die Evangelisierung der
Völker: Dialog und Verkündigung.
Überlegungen und Orientierungen zum
Interreligiösen Dialog und zur
Verkündigung des Evangeliums Christi.
Ttajništvo Njemačke biskupske
konferencije (izd.), (Bonn, 1991).

Papinsko tajništvo za nekršćane (izd.),

Stav Crkve prema pripadnicima drugih
religija. Misli i upute o dijalogu i misiji br.
17 (Rim, 1984).

Puthiadam, J./Kämpchen, M.,

Geist der Wahrheit. Christliche Exerzitien im
Dialog mit dem Hinduismus. Ein Lese - und
Übungsbuch (Kevelaer, 1980).

Rahner, K.,

Das Christentum und die nichtchristlichen
Religionen: Isti, Schriften zur Theologie, sv.
5 (Zürich, 1968) 136-158.

Saldanha, C.,

Divine pedagogy. A patristic view of non-
christian religions, LAS (Rim, 1984).

Schlette, R.,

Die Religionen als Thema der Theologie
(Freiburg, 1963) 92s.

Strolz, W.,

- Christliche Begegnung mit Judentum
und Islam: Heilswege der Religionen,
sv. 1 (Freiburg, 1985).
- Christliche Begegnung mit Hinduismus
und Buddhismus: Heilswege der Religionen,
sv. 2 (Freiburg, 1986).

Strolz, W./Ueda S. (sv.),

Offenbarung und Heilserfahrung im
Christentum, Hinduismus und Buddhismus
(Freiburg, 1984).

Strolz, W./Waldenfels, H. (izd.),

Christliche Grundlage des Dialogs mit den
Weltreligionen (Freiburg, 1984).

Swidler, L.,

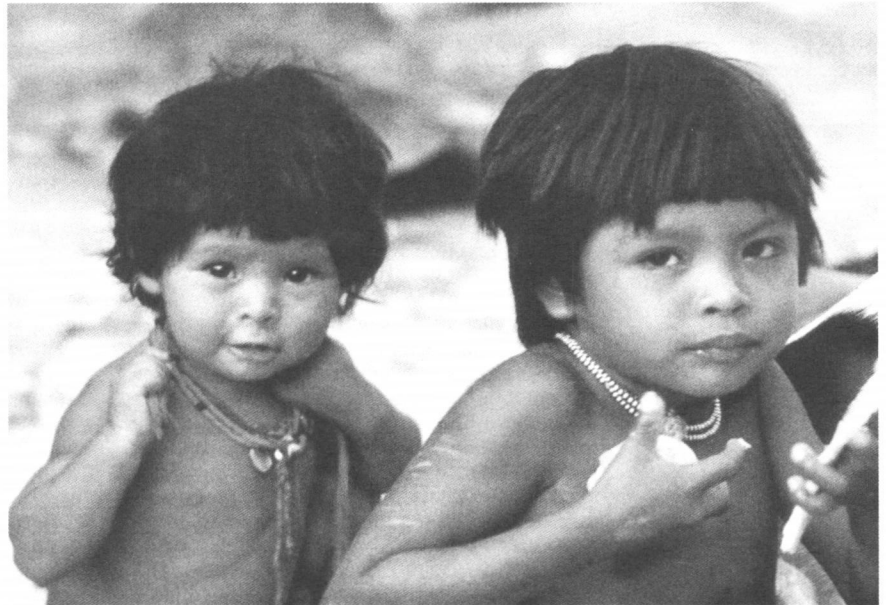
Der Dialog-Dekalog. Grundregeln für
den interreligiösen und interideologischen
Dialog: Stimmen der Zeit 109
(1984) 715-718.

Waldenfels, H.,

- Absolutes Nichts. Zur Grundlage des
Dialogs zwischen Buddhismus und
Christentum (Freiburg, 1980).
- Der Dialog zwischen Buddhismus und
Christentum, Herausforderung für die
europäischen Christen: Geist und Leben
53 (1980) 184-201.
- Lexikon der Religionen (Freiburg, 1987).

Oči za druge

Ti si stvorio kontinente,
Ti si ljude učinio različitim
U jeziku i kulturi.
Ti si dao da riža raste
Od pamtivijeka.



Iz: *Franziskaner Mission, 1/93.*

Ti si onaj
Koji se pojavljuje
U mnogim licima religija.
Ali Ti, Gospodine, također si onaj
Koji ljude dovodi do vjere i sumnje.

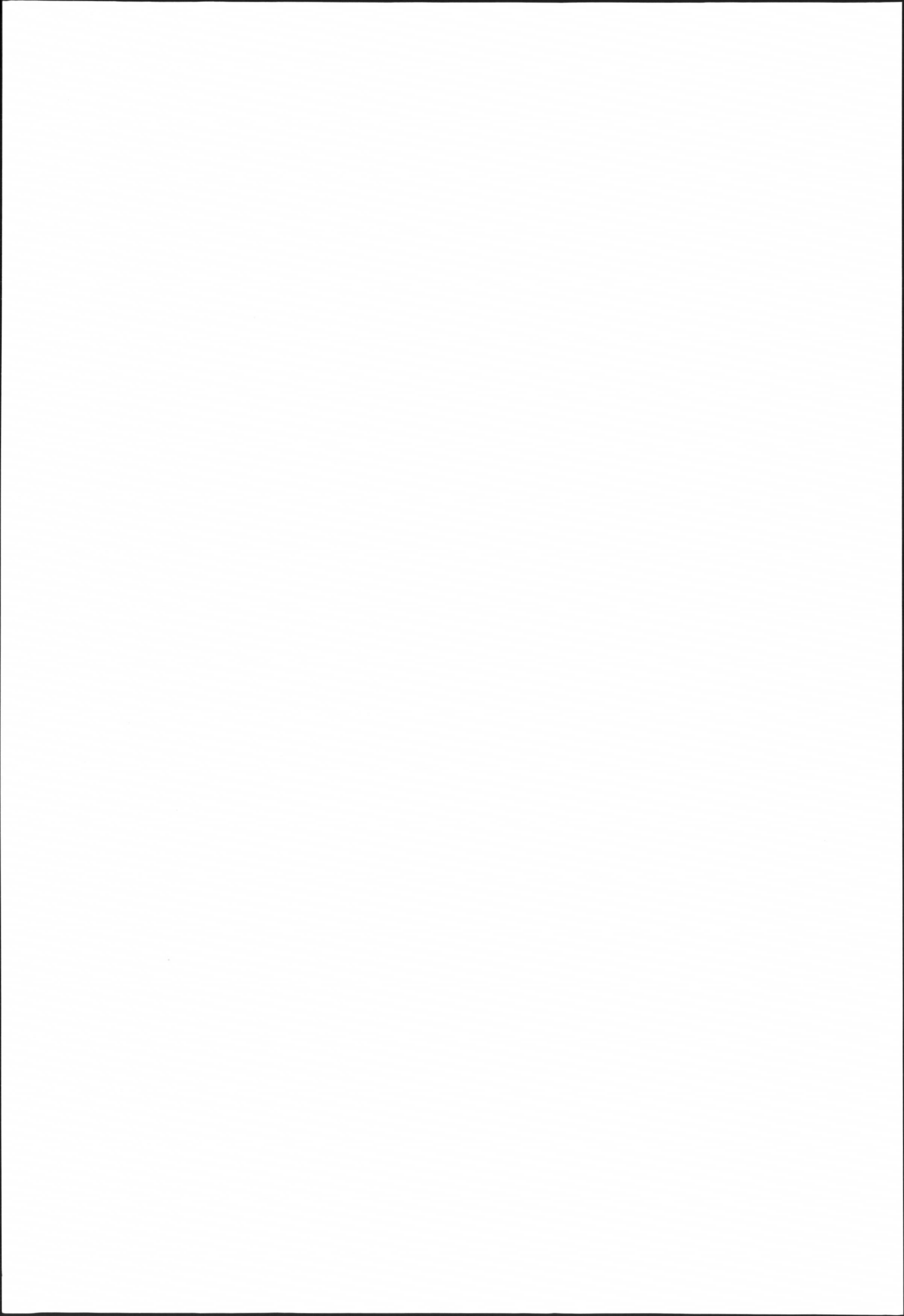
Gospodine, dovrši nesretne
Svađe među kontinentima
I rasama.
Daj svim ljudima svoju vjeru.
Daj mir za Aziju i za svijet.
Daj mir i sklad
Obalama, stepama i džunglama
Moje domovine.

Gospodine, daj nam
Oči za druge,
Daj svijetu mir i vjeru
U budućnost Tvoga naroda.

Iz Indonezije







Rad s Osnovnim tečajem o franjevačkoj misionarskoj karizmi

- Lekcije
- Dokumenti Crkve i Reda
- Franjevački izvorni spisi

“Osnovni tečaj o franjevačkoj misionarskoj karizmi” (CCFMC) je otpočetak koncipiran i obrađen međufanjevački, internacionalno i interkulturalno. On obuhvaća 25 lekcija u formatu A4 s prosječno 30 stranica. Na početku je uvod u strukturu i metodu učenja tečaja.

Dokumenti Crkve

- Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve “Ad Gentes”
- Izjava o odnosu Crkve prema nekršćanskim religijama “Nostra aetate”
- Apostolsko pismo “Evangelii nuntiandi”
- Držanje Crkve prema pripadnicima drugih religija
- Enciklika “Redemptoris Missio”
- Enciklika “Redemptor Hominis”
- Dijalog i naviještanje
- Za budućnost u solidarnosti i pravednosti
- Papinsko vijeće “Cor unum”

Dokumenti Reda

- Medellín, 1971: Generalni kapitul OFM
- Madrid, 1973. Pozvanje našega Reda danas
- Mattli, 1978. Treće plenarno vijeće OFM Cap
- Mattli, 1982. Međufranjevačka poruka
- Asiz, 1982. Konferencija o islamu
- Gubbio, 1982. Izjava o ekološkoj situaciji
- Bahia, 1983. Vijeće Reda OFM
- Pravilo Trećeg reda

Franjevački izvorni spisi

- Spisi svetog Franje Asiškog
- Spisi svete Klare
- Život i čudesa svetog Franje Asiškog (Toma Čelanski)
- Legenda trojice drugova
- Legenda Perusina
- Franjo, anđeo sa šest pečata (prema svetom Bonaventuri)

Struktura tečaja

A. Franjevačka obitelj – nositeljica posebne misije

1. Kršćanstvo kao religija utjelovljenja
2. Franjevačka obitelj
3. Međufranjevačka suradnja danas
4. Formacija i daljnja formacija

B. Temelji franjevačke misionarske karizme

5. Biblijsko-proročka podloga franjevačke misije
6. Izvor misije u tajni Trojstva
7. Franjevačka misija prema ranim izvorima
8. Vjernost i izdaja: povijest franjevačke misije
9. Franjevačka misija prema suvremenim izvorima

C. Religiozno-mistična dimenzija franjevačke misionarske karizme

10. Jedinstvo kontemplacije i misije
11. Odluka za Krista i univerzalna širina
12. Univerzalno bratstvo/sestrinstvo: pomirenje s Bogom, čovjekom i prirodom
13. Franjevačko poslanje i naviještanje Riječi
14. Sestre i braća u sekulariziranom svijetu
15. Dijalog s drugim religijama – franjevački put
16. Susret s muslimanima
17. Interkulturacija kao franjevačka zadaća
18. Franjevački san jedne ameroindijanske Crkve

D. Socijalno-politička dimenzija franjevačke misionarske karizme

19. Franjo Aisiški i opredjeljenje za siromašne
20. Teologija oslobođenja iz franjevačke perspektive
21. Proročka kritika društvenih sustava iz franjevačke perspektive:
Prvi dio: kapitalizam
Drugi dio: marksizam
22. *Kao muško i žensko stvori ih...*
Franjevački izazov
23. Franjevački mirotvorni rad
24. Naš odnos prema znanosti i tehnici

Sažetak

25. Stalna zadaća franjevaca u Crkvi